

Співвідношення пізнання та доказування в кримінальному судочинстві

У процесі аналізу юридичної літератури я дійшов висновку, що пізнання є невід'ємною частиною процесуального доказування, тому постає необхідність обговорити питання про їх співвідношення.

Василь СТРАТОНОВ,
завідувач кафедри
галузевого права
Херсонського
державного університету,
кандидат
юридичних наук,
доцент,
заслужений юрист
України

Пізнання в широкому розумінні становить собою отримання знань про ті чи інші предмети, обставини, явища, а доказування створює та обґрунтовує положення, умови для пізнання тих же обставин такої, що розглядається по суті, справи. Тобто доказування дозволяє перевіряти достовірність зібраної інформації, прийнятих рішень та сформульованих висновків. І. Лузгін писав про те, що пізнання в широкому розумінні становить собою процес отримання знань про певні предмети або явища, а доказування — це обґрунтування визначених положень, створення умов для пізнання тих самих об'єктів іншими особами¹.

Доказування інколи тлумачиться в широкому і вузькому розумінні: в широкому — як здійснення всієї пізнавальної діяльності суб'єктами, які ведуть кримінальний та адміністративний процеси, що охоплює не лише оцінку, а й збирання та перевірку доказів, у вузькому — лише як логічна ді-

яльність з обґрунтування висунутої тези².

Характеризуючи співвідношення понять доказування та пізнання, зазначу, що пізнання й доказування, як правильно зазначає В. Джатієв, — це різні види раціональної діяльності. Пізнання — це діяльність "для себе", а доказування — "для адресата". Метою пізнання є отримання знання, а метою доказування — переконання адресата у будь-чому³.

Завдання судочинства полягає в тому, щоб зібрані докази дійшли до адресата, в нашому випадку впливали на прийняте рішення. Тому доказування завжди буде комунікативним — воно забезпечує перехід знання від одного суб'єкта до іншого, тоді як пізнання може стати результатом знань лише суб'єкта, який пізнає.

Розгляньмо докладніше співвідношення доказування та пізнання в кримінальному судочинстві.

Пізнання дозволяє органу розслідування та іншим суб'єктам кримінального процесу отримувати знання про вчинений злочин, робить їх володарями знань про розслідувану подію. Наприклад, оглянувши місце події, слідчий отримує сліди в їх взаємозв'язках з оточуючою дійсністю, але ці знання належать тільки йому до того моменту, поки слідчий не зафіксує виявлені сліди в протоколі. В першому випадку характеризується пізнання, в другому — доказування.

Тому не треба вважати, що пізнання й доказування у кримінальній справі є тотожними поняттями⁴.

Вважаю, що пізнання розслідуваної події — це частина кримі-

нально-процесуального доказування. Воно включає в себе майже всі складові процесу доказування за винятком посвідчувального моменту. При цьому всі посадові особи, що проводять пізнавальну діяльність, і суб'єкти, що беруть участь у кримінальному процесі, перетворюють "факти в собі" на "факти для всіх". Це досягається шляхом застосування науково обґрунтованих (надійних) засобів отримання знань, зокрема тих, що засновані на новітніх досягненнях науки і техніки.

Збирання доказів здійснюється в установленому законом порядку шляхом проведення слідчих, процесуальних та оперативно-розшукових дій, які забезпечують виявлення доказової інформації, її фіксацію, вилучення та збереження з метою подальшого аналізу та використання.

Доказування включає в себе як обов'язковий елемент дослідження зібраних доказів, тобто відповідність відношення їх з точки зору достовірності. Наприклад, злочинець залишає на місці вчинення злочину предмет зі слідами іншої особи для того, щоб заплутати слідство. Оцінка доказу дозволяє визначити допустимість та відносність щодо певної події. Інколи наявність слідів не означає причетність до вчинення злочину особи, яка залишила цей слід. Тому елементом оцінки доказів є встановлення причинних зв'язків між фактами, їх взаємозв'язок, пояснення їх походження.

Немає сумніву, що оцінка доказів здійснюється шляхом проведення логічних розумових операцій, не виключаючи і практичної перевірки такої доказової інфор-

